

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК

LIBRARY

AUG 15 1951

UNIVERSITY OF CALIFORNIA

Nas

jezik

НАШ ЈЕЗИК

nov. ser.

НОВА СЕРИЈА

КЊ. II св. 3-4

БЕОГРАД
1950

САДРЖАЈ

	Страна
1. А. Белић: Језичка критика	71
2. М. Стевановић: О неким питањима савременог књижевног језика	76
3. С. Машић: Порекло неких личних имена наших	94
4. Ј. Вуковић: Поводом језичких објашњења уз другу књигу Вукових песама	96
5. П. Ивић: Још један пример са и на месту старог <i>јаша</i> у нашем књижевном језику екавског наречја	117
6. С. Машић: „Која смрт храни, другој не да“	125
7. Из живота речи: Мозољ, мосур, мрсољ и сл.	127
8. Терминологије и терминолошка питања: „Смрека—крека—боровица“ и „смрча—оморика—смрека“	140
9. Језичке поуке	148

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

др Александар Белић, Глиша Елезовић, др Радомир Алексић,
др Михаило Стевановић, др Радослав Бошковић,
Бранислав Милановић и Игрутин Стевовић

Научна Књига

ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
БЕОГРАД, 1950

„КОЈА СМРТ ХРАНИ, ДРУГОЈ НЕ ДА“

Ова Вукова пословица (нешто јаснија у верзији Мушкатировићевој: „Која га смрт храни, другој га не да“) има тежиште књижевног израза не толико у персонификацији смрти која човека не да другој смрти колико у апсурду о смрти која храни.

Порекло и објашњење пословице налази се у изреци из бугарштице „Попивка од Свилојевића“: Сабљом сам се хранио, од сабље ћу и умрити. Хранити се сабљом јесте „лош занат“, по изразу народне песме, занимање које у себи садржи сталну опасност од смрти. Зато је та изрека, метафорском прерадом: сабља — смрт, довела до стварања пословице као логичног закључка свог. Формирање пословице било је помогнуто, вероватно, и са друге стране: изрека из бугарштице је феудално-епска прерада јеванђелске изреке: „Ко мачем сече, од мача ће погинути“, која је својом популарношћу помогла формирању пословице.

Претпостављам један прелазни ступањ између Свилојевићеве изреке и Вукове (одн. Мушкатировићеве) пословице. Тај прелазни ступањ јесте граматичка прерада Свилојевићеве изреке у пословички облик, веран првобитном облику. Тај претпостављени прелазни ступањ гласио би: кога сабља (или: ко се сабљом) храни, од сабље умире. Сличне изреке које се налазе и у народном песништву и у пословицама — многобројне су.

Изрека из бугарштице о Свилојевићу сачувала се у још једној преради. Сама бугарштица, као целина, добила је своју прераду у десетерачкој песми „Јуришић Јанко“ (у II књизи Вукове збирке). Али десетерачка прерада бугарштице, која до појединости понавља ствари из свог извора, није сачувала

изреку о сабљи што храни и убија. Јуришић (који је заменио Свилојевића) одговара султану дивном реторском тирадом са поентом која приближно одговара Свилојевићевој изреци: „Нека мене на сабљам' разнесу, — нек погинем јунак на јунаштву“. Феудална боја се потпуно изгубила.

Изрека из бутарштице сачувала је свој књижевни облик у другој песми и у другој ситуацији, наиме у Вуковој песми „Смрт војводе Пријезде“ — у стиховима: Морава нас вода одранила, — нек Морава вода и сарани.

Леп књижевни калуп не напушта се лако ни у народном песништву, које је пуно шаблонског понављања стихова, чак и кад понеки шаблон нема смисла у другој песми и другој ситуацији. То је донекле случај и са песмом о Пријезди. Река као економски извор сасвим је природан факат у области великих северних река наших,¹⁾ али не и у области Мораве код Сталаћа.

С. Марућ

¹⁾ Песму о Пријезди добио је Вук из Земуна (в. Преписку III, 531), у обради сремског певача, управо певачице (в. белешку под песмом Љуба богатог Гавана у I књизи песама), што јасно показују језичке одлике те песме.